

Владимир Белоусов

МАЛО ПОЗНАТЕ СТРАНИЦЕ РУСКЕ АРХИТЕКТУРЕ

Тема стваралаштва руских архитеката и урбаниста у иностранству, као и емиграната, који су напустили земљу после Октобарске Револуције практично је увек била затворена за наше историчаре. Мени је то познато, јер се мој деда, академик архитектуре, пре Револуције бавио стваралаштвом у Енглеској, затим се вратио у Русију и био је, не само аутор Стаљинског плана реконструкције Москве 1935.године, већ и главни архитекта престонице. О његовом стваралаштву је много тога написано, али о радовима у иностранству – ништа.

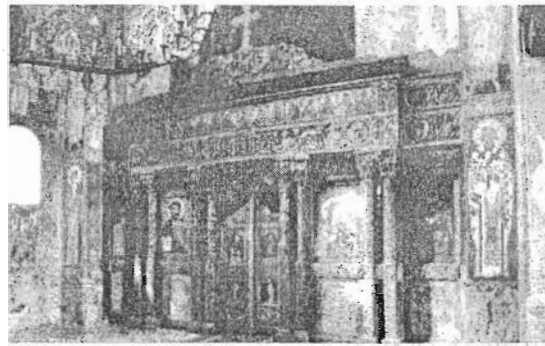
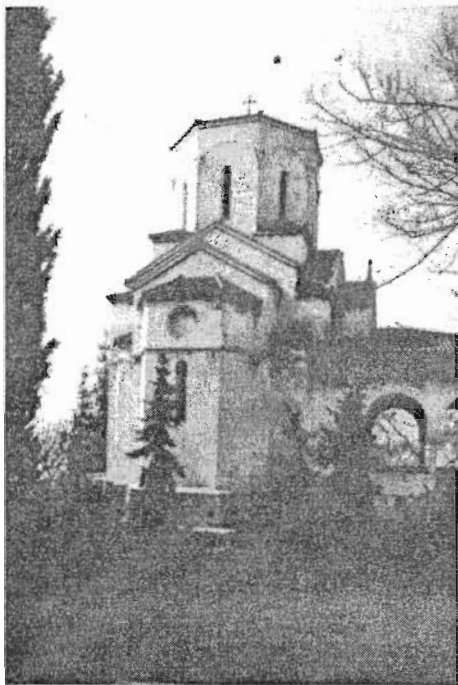
Због тога је изложба „Руске архитектуре у Београду” припремљена на иницијативу Председника градске владе града Београда – Спасоја Крунића, и на зидовима Завода за заштиту споменика културе Београда постала посебан догађај у нашем архитектонском животу. Радови, који су презентирани на изложби, не само да су окренули нову страницу у историји стваралаштва руских неимара, са којима многи једноставно нису били упознати, већ су одали дужно поштовање нашим мајсторима: архитектама, сликарима, скулпторима, који су били принуђени да својевремено напусте Русију.

На отварању изложбе у Москви окупиле су се многи архитекти, међу којима су се могли срести познати ствараоци из престонице и млади архитекти. Већина је дошла из радозналости: да виде, шта су то направили наши архитекти у престоници Југославије? Али, када су видели фасцинантне грађевине у Београду: зграду Министарства финансија, Генералштаба армије, композицију двора краља Александра, Храм Светог Александра Невског и многе друге грађевине, прелепо презентиране на цртежима, фотографијама снимљеним на лицу места и кратким забелешкама, без преувеличавања се може рећи, ова изложба је за

Тема творчества руских архитекторов и градостроителей за рубежом, да еще эмигрантов, покинувших страну после Октябрьской Революции, практически, всегда была закрыта для наших историков. Мне это знакомо, так как мой дед, академик вернулся в Россию и был не только автором Сталинского плана реконструкции Москвы 1935 года, но и главным архитектором столицы. О его творчестве много написано, однако о работах за рубежом – ничего.

Поэтому выставка „Русские архитекторы в Белграде”, подготовленная по инициативе главы Правительства Белграда Спасоие Крунича в стенах Института защиты памятников культуры Белграда, стала особым явлением в нашей архитектурной жизни. Работы, представленные на выставке, не только открыли новую страницу в истории творчества русских зодчих, о которых многие просто не знали, но и воссоздали заслуженную дань уважения нашим мастерам: архитекторам, художникам, скульпторам, вынужденным в свое время покинуть Родину.

На открытие выставки в Москве собрались многие архитекторы, среди которых можно было встретить известных мастеров столицы и молодых архитекторов. Большинство пришло из любопытства: посмотреть, что там сделали наши архитекторы в столице Югославии? Но, когда они увидели блестящие – постройки Белграда: здания Министерства финансов, Генерального штаба армии, дворцовый ансамбль Короля Александра, храм Св. Александра Невского и многие другие сооружения, прекрасно представленные в виде чертежей, фотографий с натуры и кратких аннотаций, без преувеличения можно сказать, что для многих эта выставка стала открытием, а сама экспозиция явилась сенсацией.

Црква св. Андрије Првозваног
Храм Св. Андрея Первозванного

Патријаршија
Патриархия

Генералиштаб
Генеральный штаб армии

многе постала открорење, а сами експонати сензација.

Многа презимена, као што су: Лукомски, Баумгартен, Краснов код нас нису заборављена, али мало је оних, који могу да наброје њихове грађевине у Русији. Само о академику Николају Краснову сви знају да је био дворски архитекта последњег Руског цара и аутор познатог Ливадијског двора на Криму. Али пажњу стручњака и широке публике нису привукла презимена, него грађевине у Београду познатих руских архитеката, и оних, чија су се имена по први пут чула на изложби у Москви, захваљујући високом архитектонско-уметничком квалитету грађевина најразноврснијих по облику, садржају и карактеру. Једни су евоцирали доба изналажења руског стила у архитектури, други су подсећали на монументалне петроградске грађевине, а трећи су, по детаљима били налик на објекте с почетка овог века, такве као што су зграде осигуравајућег друштва „Русија” у Москви. Интересантно је, да су најразноврсније грађевине презентирани на изложби, блиске руском духу, али са друге стране, у свима је присутан непоновљиви колорит уздржане лепоте београдске архитектуре; зато су се органиски уклопиле у општу слику грађевина у престоници Југославије.

У Москви, експонати су били изложени у изложбеној сали Централног Дома архитеката. У Дому архитеката свакодневно се одржавају стручни састанци у сали за конференције са 250 места, дискусије, концерти или кинопројекције филмова у великој сали са 600 места, заседа комисија Савеза московских архитеката у мањим просторијама. Многи архитектски долазе да се одморе у клубу или да поседу у пријатном ресторану. Дом је увек пун људи, који са задовољством долазе да виде изложбе, смештене у различитим салама. Изложбу „Руске архитектуре у Београду” посетило је неколико хиљада људи. Само на дан отварања, било је присутно око петстотина посетилаца.

Изложба је одиграла значајну улогу не само у професионалној презентацији стваралаштва руских неимара, већ је имала и политички значај јер је још једном показала, да су се везе међу нашим народима, у тешким периодима њихових живота, у свим сферама делатности шириле и јачале.

На отварању изложбе, амбасадор Југославије у Русији Борислав Милошевић је констатовао: „Изложба је – убедљиво сведочанство вишевековног дружења Русије и Југославије, југословенског руског народа. Погребно је да учврстимо то пријатељство, посебно у тренуцима, када нам време не доноси много радости, већ од нас изискује велике напоре и жртве.”

Први заменик премијера владе Москве академик Владимир Ресин у свом излагању је конста-

Многие фамилии, такие как: Лукомский, Баумгартен, Краснов не забыты у нас, но назвать их постройки в России, пожалуй, смогут не многие. Только об академике Николае Краснове все знают, что он был придворным архитектором последнего Русского царя и автором знаменитого Ливадиийского дворца на Криму. Но не фамилии, а постройки в Белграде известных русских архитекторов и тех, чьи имена впервые „прозвучали” на выставке в Москве, привлекли внимание специалистов и широкой публики благодаря высокому архитектурно-художественному качеству самых разнообразных по форме, содержанию и характеру сооружений. Одни напомнили времена поиска русского стиля в архитектуре, другие монументальные постройки Петрограда, третьи, по деталям, были близки зданиям начала века, таким как дома страхового общества „Россия” в Москве. Интересно, что с одной стороны самые разнообразные постройки, представленные на выставке, близки нам по русскому духу, но, с другой стороны, во всех них просматривается неповторимый колорит сдержанной красоты белградской архитектуры, поэтому они так органично вписались в общую картину застройки столицы Югославии.

В Москве экспозиция была развернута в выставочном зале Центрального дома архитекторов. В доме архитекторов ежедневно происходят профессиональные встречи в конференц-зале на 250 мест, дискуссии, концерты или просмотры кинофильмов в большом зале на 600 мест, работы комиссий союза московских архитекторов в небольших помещениях. Многие архитекторы приходят отдохнуть в клубе или посидеть в уютном ресторане. Дом всегда наполнен людьми, которые с удовольствием заходят посмотреть выставки, расположенные в различных залах. Выставку „Русских архитекторов в Белграде” посмотрело несколько тысяч человек. Только в день открытия ее посетило около пятисот человек.

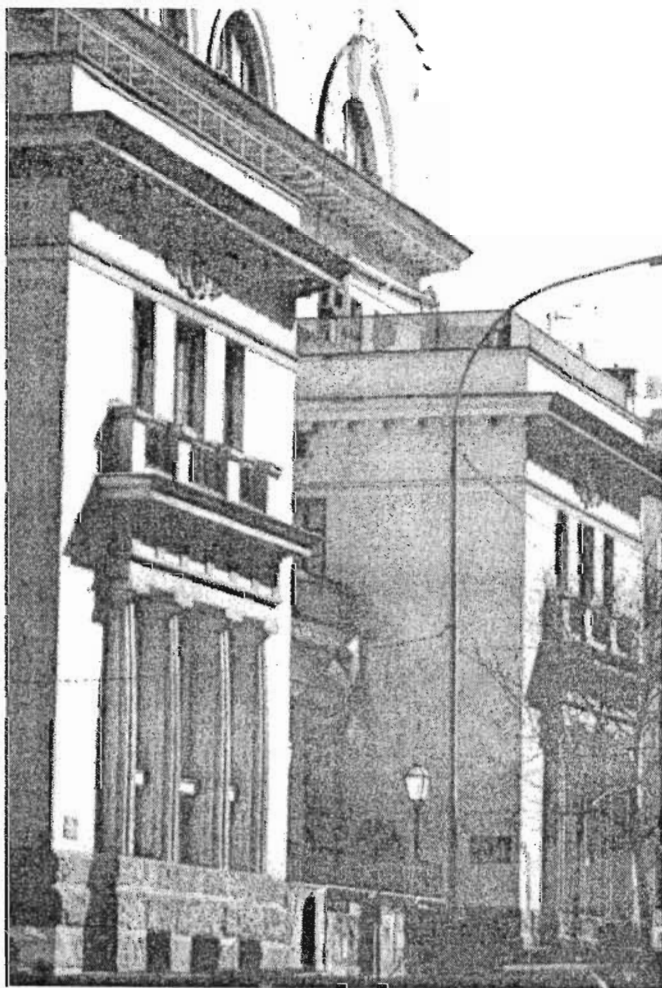
Выставка сыграла важную роль не только в профессиональном показе творчества русских зодчих, но имела и политическое значение, так как еще раз показала, что в трудные периоды жизни наших народов, связи во всех сферах деятельности ширились и укреплялись.

Выступая на открытии выставки, посол Югославии в России Борислав Милошевич отметил: „Выставка – убедительное свидетельство многовековой дружбы России и Югославии, югославского и русского народов. Нам надо крепить эту дружбу, особенно в минуты, когда время не дает много радости, требует от нас больших усилий и жертв”, Первый заместитель премьера правительства Москвы, академик Владимир Ресин выступая, отметил, что в трудные для России годы благодаря югославскому народу талант русских зодчих, оказавшихся на чужбине, был востребован. „Сегодня –

*Министарство шума и рудника и
Министарство пољопривреде и вода*

*Министерство лесных и природных
ресурсов, Министерство сельского
хозяйства и водных ресурсов*

Руски дом

Русский дом

товао, да је у годинама које су биле тешке за Русију, захваљујући југословенском народу, таленат руских неимара, који су се обрели у туђини, био искоришћен. „Данас нагласио је он, ми високо ценимо допринос који су југословенски архитекти и грађевинари унели у обнову наше престонице”.

Радови руских архитеката, сликара, скулптора, презентирани на изложби, изазвали су велике расправе на тему сарадње наших народа, али не само у домену уметности. Председник градске Владе града Београда Спасоје Крунић подсетио је окупљене на отварању изложбе, да су руски стручњаци дали велики допринос глобалном развоју културе Србије и Београда, радећи у школама, предајући на вишим школама, несебично делећи своје знање.

Председник Савеза архитеката Русије, академик Јуриј Гњедовски, настављајући разговор на свечаном отварању изложбе истакао је, да су радови руских неимара у Београду – део плодне сарадње између наших стручњака, која се и данас успешно наставља.

У свом излагању на отварању изложбе, истичући огроман допринос београдских колега: Лилијане Ратковић-Трифунчић, Гордане Гордић, Вере Павловић-Лончарски, у домену проучавања стваралаштва наших сународника у Србији, изразио сам наду, да ће радови руских архитеката у Београду, који су презентирани, послужити као стимуланс за проучавање радова које су они реализовали у својој земљи, пре но што су је напустили. Радује нас, да су већ после отварања изложбе у Москви, Дому архитеката упућени бројни телефонски позиви из библиотека, од историчара и архитеката, историчара уметности, са молбом да им се помогне у набавци каталога са изложбе, који је издат у Београду, који су високо оценили не само посетиоци изложбе, већ и стручњаци, за које је он озбиљан ослонац у научним истраживањима.

После Москве, на молбу Савеза архитеката Санкт-Петербурга, изложба је приказана и у овој северној престоници.

У Санкт-Петербургу изложба је отворена у Дому архитеката, лоцираном у строгом центру града, у велелепној згради некадашње виле Половцева, богаташа, и својевремено, државног функционера и земљопоседника. Дом архитеката је у северној престоници познат не само по својој лепоти, већ и као место окупљања градске интелигенције. Зато су експонати током месец дана привлачили пажњу не само архитеката, већ и посетилаца, заинтересованих за све што се збива у свету уметности код нас и у иностранству. Радове су пажљиво проучили стручњаци, пошто је већина руских неимара, сликара и скулптора, која је у периоду после Револуције стварала у Београду, похађала Санкт-Петербуршку Академију уметности или Институт цивилних инжењера.

подчеркнул он, ми високо ценим вклад в обновление нашей столицы югославских архитекторов и строителей”.

Работы русских архитекторов, художников, скульпторов, представленные на выставке, вызвали широкое обсуждение проблем сотрудничества между нашими народами не только в сфере искусства. Председатель Правительства Белграда Спасоје Крунич напомнил собравшимся на открытие выставки, что русские специалисты внесли большой вклад в развитие общей культуры Сербии и Белграда, работая в школах, преподавая в высших учебных заведениях, щедро делаясь своими знаниями.

Президент Союза архитекторов России, академик Юрий Гнедовский, продолжая разговор на торжественном открытии выставки, напомнил, что работы русских зодчих в Белграде – часть плодотворного сотрудничества между нашими специалистами, которое и сегодня успешно продолжается.

В своем выступлении на открытии выставки, отмечая огромный вклад белградских коллег: Лилианы Радкович Трифунчиц, Горданы Гардич и Веры Павлович Лончарской в деле изучения творчества наших соотечественников в Сербии, я высказал надежду, что представленные работы русских архитекторов в Белграде послужат стимулом к изучению того, что было сделано ими на родине, до отъезда. Отраднo, что уже после закрытия выставки в Москве, в доме архитекторов раздавались звонки из библиотек, от историков и архитекторов, искусствоведов с просьбой помочь приобрести каталог к выставке, но и специалисты, для которых он явился серьезным подспорьем в научных исследованиях.

После Москвы, по просьбе Союза архитекторов Санкт-Петербурга, выставка переехала в северную столицу.

В Санкт-Петербурге выставка открылась в Доме архитекторов, расположенного в центре города, в великолепном здании бывшего особняка Половцева, богатейшего, в свое время, государственного деятеля и землевладельца. Дом архитекторов славится в северной столице не только своей красотой, но и как местом встреч интеллигенции города. Потому в течение месяца экспозиция не только пользовалась интересом у архитекторов, но и у посетителей, интересующихся всем, что происходит в мире искусства у нас и за рубежом. Работы внимательно изучались специалистами, так как большинство русских зодчих, художников и скульпторов, работавших после Революции в Белграде, были выпускниками Санкт-Петербургской Академии художеств или Института гражданских инженеров.

Показ работ, представленных на выставке, по телевидению и статьи в газетах вызвали

Презентација радова, приказаних на изложби, преко телевизије и у новинским чланцима, наишла је на широки одјек у јавности, и сада изложби предстоји дуго путовање по градовима Русије. Тако, после Санкт-Петербурга, са радовима руских архитеката у Београду ће се упознати жители града Ярославља на Волги, а затим архитектонска јавност Нижњег Новгорода.

Изложба „Руске архитектуре у Београду” била је „осуђена” на успех. Њен допринос проучавању стваралаштва руских великана архитектуре и урбанизма је од непроцењивог значаја. Међутим, од ништа мањег значаја за јавност наших земаља је и чињеница, да је изложба отворила нове видове сарадње, активирала контакте међу нашим стваралачким организацијама, још једном потврдивши виталност нераскидивог пријатељства међу нашим народима.

широкий резонанс среди общественности, и теперь выставке предстоит большой путь по городам России. Так, после Санкт-Петербурга с работами русских архитекторов в Белграде познакомятся жители города Ярославля на Волге, а затем архитектурная общественность Нижнего Новгорода.

Выставка „Русские архитекторы в Белграде” была „обречена” на успех. Ее значение для изучения творчества русских мастеров архитектуры и градостроительства неопределимы. Однако, не менее важное значение для общественности наших стран является то, что выставка открыла новые формы сотрудничества, активизировала контакты между нашими творческими организациями, еще раз подтвердила жизнеспособность нерушимой дружбы наших народов.

Москва, 25. 02. 1999.